

การพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

The Development of the Participative Education Networks System under the
Management of Primary Educational Service Area Offices

สมศักดิ์ เอี่ยมดี¹, มานิตย์ ไชยกิจ², กาญจนา เจริญศรี³, สุมาลี จันทร์ชลอ⁴

Somsak Aiumdee, Manit Chaiyagij, Kanchana ngrorangsri, Sumali Chanchalor

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน 2) การสร้างและพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยยกร่างระบบฯ เชิงทฤษฎีและตรวจสอบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน และประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง 3) การทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำนวน 1 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการกลุ่ม จำนวน 18 คน 4) การประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วม ในด้านความสำเร็จ ความพึงพอใจ และความต่อเนื่อง โดยใช้แบบสอบถามกับผู้เกี่ยวข้อง รวม 18 คน สถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบที่มีประสิทธิภาพของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) องค์การของเครือข่าย 2) การจัดการเครือข่าย 3) การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย 4) การธำรงรักษาเครือข่าย
2. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่าย โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องในระดับมากที่สุด ยกเว้น องค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความเป็นไปได้ และองค์ประกอบที่ 4 การธำรงรักษาเครือข่าย ความเป็นไปได้ ความถูกต้องในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก
3. ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำเร็จในภาพรวมมีความสำเร็จในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเครือข่ายการจัดการศึกษาได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความพึงพอใจภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการจัดศูนย์ประสานงาน ติดต่อสื่อสาร และพัฒนาความรู้และทักษะระหว่างสมาชิกมี

¹ นิสิตระดับการศึกษาอวุโสบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา ภาควิชาบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² ดร., ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร., กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สภาวิชาการ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁴ รองศาสตราจารย์, กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สังกัดภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ความต่อเนื่องภาพรวมมีความต่อเนื่องในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการกำหนดคู่มือการบริหารงานอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

คำสำคัญ : การพัฒนาระบบบริหารเครือข่าย, การมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this study was to develop an efficient participative education networks system under the management of primary educational service area offices. The methodology includes four steps as follows: 1) study the elements of the participative education networks system by synthesizing related documents and research, as well as interviewing eight experts, 2) create and develop the participative networks management system by drafting a theoretical system, holding a seminar with seven experts, and evaluating the benefits, feasibility, appropriateness, and accuracy, 3) experiment the participative education networks system under the management of primary educational service area 2, Kampaengpet provincial office with 18 subjects—the school director, deputy director, and group directors, and 4) evaluate the use of the participative networks management system in terms of success, satisfaction, and continuity by using questionnaires with 18 subjects. The statistics used were mean, percentage, and standard deviation.

The findings showed that:

1. The efficient participative education networks system under the management of primary educational service area offices is an integrated network between people and information technology both formally and informally. In addition, the system also helped create efficient and effective work performance in 1) networks organization, 2) networks management, 3) networks benefit, and networks maintenance.

2. The results of networks management model evaluation by the experts were beneficial, feasible, appropriate, and accurate at the highest level. However, the overall networks benefit and feasibility of the third element, as well as the networks maintenance, feasibility, and accuracy of the fourth element were influential to the evaluation at a high level.

3. The overall evaluation results of the use of participative education networks system under the management of primary educational service area offices evaluation were successful at the highest level. The development of the system could appropriately be adapted to education networks at the highest level. Also, the overall satisfaction was at the highest level. The development of the system, the organization of coordination center for information exchange, knowledge and skill development among the members, was at the highest mean score. The overall continuity was at the highest level, and the system development, the development of the management handbook, which could be used in real world, was also at the highest mean score.

Key words: Networks Management System Development, Participation

ความเป็นมาของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันและอนาคตซึ่งเป็นสังคมฐานความรู้ ที่การเรียนรู้ ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพและขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายและให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานของตนเอง การสนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จ จะทำให้เกิดพลังพัฒนาการศึกษาที่เข้มแข็ง อันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนตลอดไป(ประยูร อัครบวร, 2553 หน้า 13)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติในเรื่องแนวนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้โดยเฉพาะโดย กำหนดว่าให้รัฐ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดบริการสาธารณะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ นอกจากนี้ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชนจัดให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 1-2)

ในด้านการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 8 และมาตรา 9 ได้กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ ด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรจาก

แหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา รวมทั้งยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ไว้ในหลายมาตรา

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะได้มีการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทางการศึกษา อย่างชัดเจนและต่อเนื่องแต่จากการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก ภาครัฐยังคงรับภาระด้านงบประมาณในเกือบทุกภารกิจทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือรายจ่ายด้านการศึกษามาจากภาครัฐ มากกว่าร้อยละ 70 ขณะที่ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษาในสัดส่วนน้อยมาก โดยในปี 2552 สัดส่วนผู้เรียนระหว่างภาครัฐกับเอกชนในภาพรวมทุกระดับเป็น 81:19 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 4) นอกจากนี้ สถานประกอบการ ภาคเอกชน/ธุรกิจซึ่งมีความพร้อม และหลายแห่งมีศักยภาพสูง ทั้งในด้านทรัพยากร บุคลากร ยังเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษา ทั้งการผลิต กำลังคน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรและการร่วมลงทุนในสัดส่วนน้อย โดยสัดส่วนผู้เรียนในระบบทวิภาคีและสหกิจศึกษาในปัจจุบันยังมีเพียงไม่ถึงร้อยละ 30

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีบทบาทหน้าที่อันได้แก่ ประสาน การระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา และ ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะกรรมการด้านการศึกษา เป็นต้น ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2550) ได้ศึกษาวิจัยความพอดีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามแนว

ทางการปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมต่อการพัฒนาสถานศึกษาเด็กและเยาวชนไทย ให้มีความสมบูรณ์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญในการนํานโยบายและมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ ด้านความเหมาะสมในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาพบว่าขาดระบบการติดตามผล และการประสานงานที่ดี ระบบเครือข่ายไม่ครอบคลุม ไม่กระจายอำนาจให้สถานศึกษา ภาระงานไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหา และได้เสนอแนะการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาว่าควรใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่มีลักษณะเน้นการระดมทรัพยากรทางการศึกษา (Mobilization of Education Resource) กลยุทธ์ของการนํากำหนดการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (Participations) และการบริหารจัดการที่มีความเป็นอิสระ คล่องตัว ในการสร้างความโดดเด่นทางวิชาการของตัวเอง ควรนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบท สภาพแวดล้อม และทรัพยากรของเขตพื้นที่การศึกษา

ความสำคัญของการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อนําผลวิจัยไปพัฒนาการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ต่อไป

คำถามการวิจัย

ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล และเป็นไปได้ ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
4. เพื่อประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) การสร้างและพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4) การประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษา สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และศึกษาตามแนวคิด ของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ประชาสารพร แสนภักดี แนวคิดของ Starkey และ Goldsmiths and Eggers, Cohen and

Uphoff และผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 8 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยยกร่างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยนำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน และตรวจสอบระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship Seminar) เพื่อตรวจสอบความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยนำรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปทดลองใช้กับสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยมีผู้เกี่ยวข้องในการใช้คู่มือระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารบนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 18 คน และเครือข่ายภายใน คือ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มบุคคลในเครือข่ายที่ทดลองใช้รูปแบบจำนวน 18 คน เพื่อประเมินผลในด้านความสำเร็จ ความพึงพอใจ และความต่อเนื่อง ของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิจัย

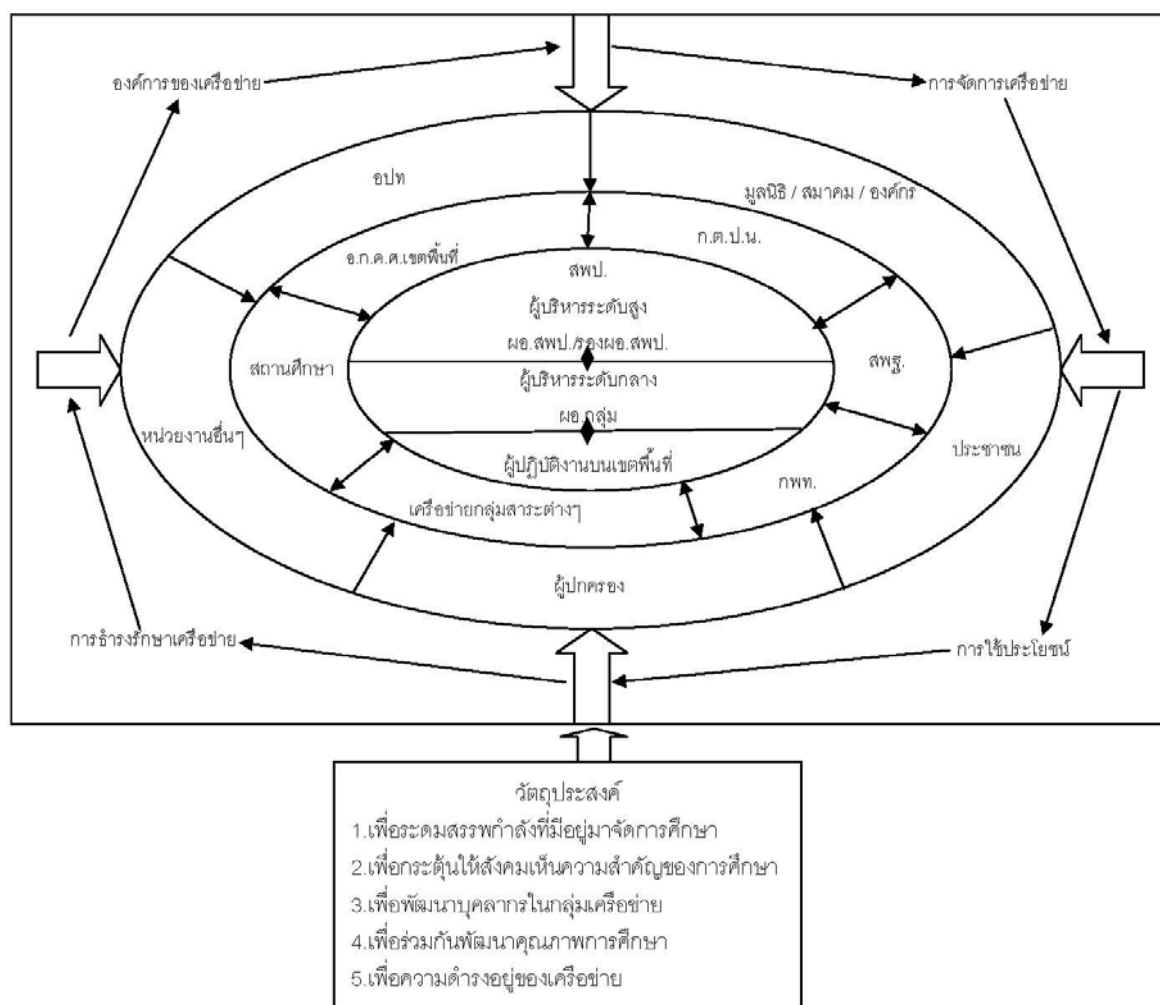
1. รูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 องค์การของเครือข่าย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายและบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ในเครือข่ายองค์ประกอบที่ 2 การจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย การพัฒนาแผนกลยุทธ์ การออกแบบเครือข่าย การบูรณาการและการเชื่อมโยงการดำเนินการและการวัดผล การประยุกต์ใช้ ICT ในการจัดการเครือข่าย การพัฒนาความรู้และทักษะบุคลากร และการจัดระบบติดต่อสื่อสาร องค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ประกอบด้วย การประสานงาน ร่วมกันการแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ การแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากร และการพัฒนาความรู้และทักษะ องค์ประกอบที่ 4 การดำรงรักษาเครือข่าย ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมร่วมกัน การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิก การสร้างระบบการจูงใจ การจัดหาทรัพยากรสนับสนุน การสร้างที่ปรึกษา และการสร้างผู้นำรุ่นใหม่

2. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่าย โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด ยกเว้นองค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ความเป็นไปได้ และองค์ประกอบที่ 4 การดำรงรักษาเครือข่าย ความเป็นไปได้ ความถูกต้องในภาพรวมมีผล การประเมินอยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา คือ โรงเรียนมีการรวมตัวเป็นเครือข่าย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายร่วมกัน สมาชิกของเครือข่าย สร้างข้อตกลงร่วมกัน มีทักษะ มีจิตอาสาในการทำงาน ทั้งนี้ เครือข่ายเข้มแข็ง บทบาทหน้าที่ของสมาชิก สมาชิกรู้บทบาท หน้าที่ของตนเอง ทำให้ช่วยให้

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย เครื่องข่ายบรรลุผลการพัฒนา แผนกลยุทธ์ในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ แผนงาน การออกแบบเครือข่าย มีเครือข่ายในระดับต่าง ๆ มีผู้นำสมาชิกเครือข่าย มีการประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้เครือข่ายดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและมีกรขยายผลกับเครือข่ายภายนอก เป็นต้น

จากการทดลองสามารถสรุปความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือข่ายภายในกลุ่มเครือข่ายภายนอก องค์ประกอบของระบบเป็นการพัฒนาระบบการบริหาร เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังนี้

4. ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหาร เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำเร็จ ในภาพรวมมีความสำเร็จในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเครือข่ายการจัดการศึกษาได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความพึงพอใจภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการจัดศูนย์ประสานงาน ติดต่อสื่อสาร และพัฒนาความรู้ และทักษะระหว่างสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ความต่อเนื่อง

ภาพรวมมีความต่อเนื่องในระดับมากที่สุด การพัฒนาระบบมีการกำหนดคู่มือการบริหารงานอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

อภิปรายผล

1. ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์การของเครือข่าย 2) การจัดการเครือข่าย 3) การ

ใช้ประโยชน์จากเครือข่าย และ 4) การธำรงรักษา เครือข่าย รูปแบบมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้เป็น รูปแบบการบริหารเครือข่ายของการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สอดคล้อง กับ ศิริพร ตันติยมาศ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ที่มีประสิทธิผลของสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้แก่ กิจกรรมที่ทำร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี ทักษะ ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมการ ติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การ (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม และบรรยากาศการ มีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบ มีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เช่นกันและเมื่อ พิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเครือข่าย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 4 องค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 องค์การของเครือข่าย สอดคล้องกับ ลัดดา ผลวัฒนะ (2544) ได้ศึกษา องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบ ของสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษามีองค์ประกอบสำคัญ คือ บทบาทของผู้บริหารและกระบวนการบริหาร ด้าน บทบาทของผู้บริหารนั้น ผู้บริหารมีการวางแผนและ กำหนดนโยบายร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ปรัชญาหรือกันทุกขั้นตอน มีการจัดการองค์การโดยการ จัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงานตามโครงสร้างการ บริหารงานที่กำหนดให้ ด้านการนำผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ทางวิชาการสูงจะได้รับการยอมรับจากชุมชน ส่วนชุมชน จะเป็นผู้นำทาง

2. การสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ใน องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเครือข่าย ผลงานวิจัย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุทิศ ทองสนิทกาญจน์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการดำเนินการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 สรุปได้ ว่า 1) องค์ประกอบหลักของเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ ที่ตั้ง คน ความรู้ ทรัพยากร ศักยภาพการเรียนรู้ของ เครือข่าย ขึ้นอยู่กับผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้เกิด

กระบวนการเรียนรู้และการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดการ เรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) รูปแบบการ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงความรู้ 3 รูปแบบ คือ คนกับคน คนกับกลุ่ม และกลุ่มกับกลุ่ม 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 4) ผลการดำเนิน เครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 5) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา องค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์ จากเครือข่าย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ ทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 33 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบที่ 4 การธำรงรักษาเครือข่าย สอดคล้อง กับ ปาน กิมปี (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการ เรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของ ชุมชนผลการวิจัยพบว่า 1) เครือข่ายการเรียนรู้มีการ พัฒนาการจากการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ ด้านเศรษฐกิจของชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการใช้เครือข่ายสังคมเป็น ศูนย์กลางการดำเนินงานในชุมชนและมีการขยาย เชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน ชุมชน ธุรกิจและหรือองค์กรวิชาการ 2) กิจกรรมการศึกษานอก โรงเรียนที่พบในเครือข่ายการเรียนรู้ มีทั้งกิจกรรมใน ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และแก้ปัญหาอันเป็น พื้นฐานการดำรงชีวิต 3) ปัจจัยความสำเร็จของ เครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนที่สำคัญ คือ 3.1) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเผยแพร่แนวคิดใหม่ เกี่ยวกับการพัฒนา การให้ความสำคัญ 3.2) ปัจจัย ภายใน ได้แก่ ความตระหนักในปัญหาของชุมชน การมี ผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการสร้างกระบวนการ เรียนรู้ของกลุ่ม การจัดกิจกรรม

3. ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ผลการสังเกตการทดลองใช้ ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กำแพงเพชร เขต 2 ขององค์ประกอบ 4 พบว่า บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ได้ดำเนินการระบบตามกิจกรรม ของแต่ละองค์ประกอบ โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ก่อให้เกิดผลลัพธ์ของงานในแต่ละองค์ประกอบ สอดคล้องกับ ศิริพร ตันติยมาศ (2550, บทคัดย่อ) ได้ ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิภาพ ของสังกัด กรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่าย สังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก และ 3) รูปแบบ การบริหารเครือข่ายโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับผลการวิจัย จินฉัตร ปะโคทั้ง (2549, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนดีเด่น โรงเรียนก้นธารมณี จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานของโรงเรียนดีเด่นมีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ คือ 1) การมี ส่วนร่วมกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3)การมี ส่วนร่วมแบบเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน 4) การมีส่วนร่วม ในการระดมทุน และ 5) การมีส่วนร่วมในการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน โดยทั้ง 5 กลุ่มมีความเกี่ยวข้อง และมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน และยังพบว่ามี รูปแบบที่เป็นกระบวนการการมี ส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนดีเด่น 5 ประการ คือ 1) การระดมความคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมลงมือทำ 4) การร่วมติดตามประเมินผล และ 5) การรับประโยชน์ร่วมกัน

4. ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหาร เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ผลการประเมินสอดคล้องกับ รุ่งชัชดาพร เวระชาติ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การ พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยที่มีอันดับสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและเคารพในสิทธิของผู้อื่น ผู้เรียนคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายการมี

ส่วนร่วมของทุกภาค ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด ของชนัญญา กาญจนรังสีนันท (2543, 26) ที่ได้กล่าวว่า แนวทางในการสร้างเครือข่ายควรมีดังนี้ คือ 1) การเชิญ องค์การและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อ การประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือ เป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหาร จัดการ การประชุมให้บรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน รับผิดชอบการหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็น ผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และ คุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มี ส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาไปใช้ ควรมีการจัดอบรมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเครือข่าย ให้ บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ทราบ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานำ รูปแบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นี้ไปใช้ควรมีการจัดทำแผน แนวทางการปฏิบัติงานตาม รูปแบบการบริหารเครือข่าย มีการกำหนดระยะเวลาใน การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้แผน และ แนวทางปฏิบัติงานการบริหารเครือข่าย การมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

1.3 ควรศึกษาปัญหาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่ต้องนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาไปใช้ ทั้งนี้ เพื่อทำให้ทราบปัญหาก่อนนำ รูปแบบไปใช้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ ส่งผลต่อการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 ควรมีการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรศึกษารูปแบบการบริหารเครือข่ายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ถ่ายทอดสู่เครือข่ายเอกชนและชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ : ชัดเชส.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2543). *การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัย และพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน.
- จันฉัตร ปะโคทัง. (2549). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุฎบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ประยูร อัครบรรและคณะ. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปาน กิมปี. (2540). *การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.*
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). *การพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุฎบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย บูรพา.*
- ลัดดา ผลวัฒน์. (2547). *การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.*
- ศิริชัย กาญจนวาสีและคณะ. (2547). *รูปแบบของระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่ การศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ศิริพร ดันดิยมศ. (2550). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัด กรุงเทพมหานคร. ปรัชญาดุฎบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.*
- สุทิศ ทองสนิทกาญจน์. (2547). *รายงานผลการดำเนินงานการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2.*
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). *การพัฒนาแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.*
- Cohen and Uphoff. (1980). *Participation's Development: Seeking Clarity though Specificity*. World Development. 8(3). p.219.
- Starkey, Paul. (1997). *Networking for Development*. IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).